

De stad vanuit mensen gedacht...

Samenwerking tussen opvoeders en stedenbouwkundigen

Rini Biemans (1960) is afgestudeerd als arts, een aantal jaren als arts gewerkt, vervolgens een praktijk als kunstenaar opgebouwd en sinds 1997 als 'projectontwikkelaar' gestart en zijn huidige praktijk ontwikkeld.

Hij runt samen met Karin Keijzer het bureau Creatief Beheer in Rotterdam dat sinds 2001 projecten uitvoert in zogenaamde achterstandswijken teneinde deze leefbaarder te maken.

Rini Biemans

Ontwikkelaar en mede-oprichter van Creatief Beheer

rini@antennerotterdam.nl

Fotoverantwoording

Marina Meeuwisse

In de brief waarin de redactie van TOPOS, mij vroeg om een bijdrage te leveren voor dit nummer stond de volgende passage:

Wanneer aankomend studenten wordt gevraagd wat ze later willen doen is ...iets met mensen een veel geboord antwoord. Bij studenten landschapsarchitectuur en ruimtelijke planning zul je dit antwoord minder vaak horen.

Toch is de mens de gebruiker van de openbare ruimte. De mens staat alleen helaas niet altijd centraal in het ontwerpproces. De omgeving, de historie, de bodem etc. worden grondig geanalyseerd, maar slechts in enkele analyses is ook de (toekomstige) gebruiker opgenomen.

Dat is inderdaad vreemd.

De dominerende aanpak voor verbetering van Nederlandse achterstandswijken is nieuwbouw of herinrichting van de openbare ruimte. Echter, de noodzaak voor sociale samenhang in een wijk wordt steeds vaker gelijkgesteld aan de fysieke ingreep. (Aarts, referenties, Kei nieums).

Het veelbeklaagde verval van waarden en normen, verloedering van wijken, waar gaat het heen met Nederland?

De "Media" pikt items op, die 'het goed doen' en zo creëren we een schijnwerkelijkheid van stereotiepen, die het werkelijke beeld vertroebelt. Wie kan er nog zonder vooroordelen met een Marokkaan praten en omgekeerd, welke Marokkaan praat nog graag met andere Nederlanders. Het worden potentiële dieven, die met potentiële racisten praten. We hechten grote waarde aan gemeenschapszin, tolerantie, waarden en normen, maar we willen (of kunnen) er zelf niets aan bijdragen.

Wij mensen zijn een sociale soort en hebben elkaar nodig, om te praten, lief te hebben, voor te planten, te werken, te verdienen, te bewonderen, te vechten, te groeien, te winnen en te verliezen. We hebben elkaar nodig om te worden wie we zijn, maar ook om

gelukkig en gezond te worden.

Wanneer je de stad vanuit mensen denkt wordt menselijke interactie de evenknie van publieke ruimte. Immers waar gebouwen worden omgeven door openbare ruimte, worden mensen omgeven door interactie (actie - reactie). Zoals de stad gezien kan worden als een verzameling vastgoed, posities en openbare ruimte, zo is de stad ook te zien als een relationeel menselijk gebeuren. Het sociale en fysieke van een wijk grijpt op vele en complexe manieren ineen.

Als we de stad vanuit een relationeel menselijk gebeuren beschouwen zou de ideale situatie zijn dat in een wijk de verhouding tussen formele/betaalde interactie in de openbare ruimte en onbetaalde interactie zodanig is dat de totaalbalans geld oplevert in plaats van geld kost. De openbare ruimte is dan productief, er wordt waarde gecreëerd voor de gemeenschap. Kinderen groeien er op, er wordt handel gedreven, mensen helpen elkaar en leren van elkaar. Als je samen goed bezig bent, wordt er vanzelf waarde gecreëerd.

Als we op deze wijze nu eens naar de aanpak van een 'probleemwijk' kijken, wat wordt er over het hoofd gezien? Wetenschappers, stedenbouwkundigen, architecten, sociaal werkers, integratie bureaus, bestuurders, wooncorporaties en projectontwikkelaars, allemaal zijn ze bezig de wijken te verbeteren.

Vogelaarwijk, achterstandswijk, prachtwijk en krachtwijk, het zijn allemaal nieuwe begrippen, maar er is nog steeds geen duidelijke visie hoe met deze wijken om te gaan. Enerzijds leveren fysieke investeringen niet het verwachte rendement en anderzijds blijken sociale investeringen niet altijd effectief.

Sloop en nieuwbouw, zetten in eerste instantie de gemeenschap onder druk en halen deze uit elkaar. De investeringen in extra cameratoezicht,

politie, hufterbestendige inrichting, sociaal werk, artistiek sociale projecten, etc., hebben wel effect, maar het verwachte duurzame effect op leefbaarheid en veiligheidsgevoelens valt tegen.

Dit bij elkaar vraagt om een nieuwe frisse onbevangen benadering van stedelijke vernieuwing, met daarbij een directe uitdaging voor het beheren van openbare ruimtes. Eigenlijk zou je een aanpak willen, waarbij alle investeringen duurzaam worden geborgd in de wijk. Een aanpak, die het zelforganiserende en zelfhelend vermogen van de gemeenschap optimaliseert. Hoe zou deze eruit zien?

Beheer en onderhoud, feitelijk zorg en aandacht voor elkaar en omgeving, wordt nog steeds hoofdzakelijk gezien als een kostenpost, die zo goedkoop en efficiënt mogelijk uitgevoerd dient te worden. Juist dit efficiënte uitvoeren betekent een vermindering van interactie en creativiteit in de wijk. Het bevordert eenvormigheid en desinteresse, bewoners kunnen eigenlijk niet meedoen, ze zitten erbij en kijken ernaar. Juist meedoen, betrokkenheid, zorg voor je omgeving en elkaar, maakt dat je van je buurt gaat houden, dat je de mensen leert kennen. Meestal zijn negatieve impulsen nodig om dit te bereiken, mensen pikken het niet langer en nemen zelf actie, vaak met succes! De Creatief Beheer-methode gaat uit van de gedachte dat een wijk constant aan het veranderen en het ontwikkelen is (en dus nooit af is). De mensen (en hun onderlinge connecties) zijn het belangrijkste en duurzaamste element van een wijk. Een wijk hoort mee te groeien met haar bevolking en met het veranderend gebruik. Vandaar dat Creatief Beheer onderhoud en beheer ziet als eerste en belangrijkste startpunt voor wijkverbetering. Gewoon de straat op met schop en schop, met mensen praten, samen de stoep openbreken, elkaar leren kennen: niet weg gaan, maar doorgaan. Om het populair te zeggen, Creatief Beheer maakt beheer en onderhoud sexy, het bevrijdt mensen uit hun stenige omgeving.

Belangrijk voor participatie (meedoen!) is dat bewoners een directere invloed krijgen op hun omgeving. Het gaat

hierbij niet in eerste instantie om grote infrastructurele zaken, maar om hoe de stoep eruit ziet, het groen in de wijk, speelfaciliteiten, onderling contact, buurtcentra, e.d. Onze ervaring is dat mensen juist heel graag willen participeren, maar dan wel in hun eigen tijd, op hun eigen manier. Dit is een belangrijk uitgangspunt van een integrale beheer/ontwerp-praktijk, die participatiebevorderend wil werken.

Creatief Beheer werkt samen met alle spelers in een wijk – (deel)gemeente, woningbouwcorporaties, gemeentewerken, bedrijven, wijkorganisaties en bewoners – en laat het geheel organisch groeien, vanuit het midden. Deze aanpak zorgt ervoor dat de openbare ruimte en de gemeenschap als een dynamisch, zichzelf ontwikkelend systeem, geleidelijk in kwaliteit toeneemt waarbij alle belanghebbenden samenwerken. De dagelijkse aanwezigheid in de wijk, de menselijke interactie, de menselijke natuur, participatie, staat hierbij centraal. Liefde en aandacht in plaats van berekende efficiency en groei in plaats van planning. Daarnaast gebruikt Creatief Beheer de media, internet en televisie om alle spelers te informeren en tevens om het 'stereotiepe beeld' van achterstandswijken te doorbreken. Het imago zorgt in deze wijken voor een negatieve spiraal, mensen schamen zich voor hun wijk. Terwijl er vaak prachtige hoopvolle dingen gebeuren en er fantastische mensen rondlopen. Dat moet gezien worden, dit type wijken zijn een kweekvijver voor innovatie, juist vanwege de grote problemen en de enorme diversiteit.

De Creatief Beheer aanpak is op delen tegengesteld aan de gevestigde praktijk in een wijk. Het is hier de intentie deze gevestigde praktijk geleidelijk te transformeren. Er zijn zoveel spelers, meestal begint een verandering bij mensen die enthousiast zijn en geïnspireerd raken. Door de voortgaande communicatie met alle partijen op straatniveau en beleidsniveau zorgen de Creatief Beheer trajecten ervoor dat er een constante inspiratie ontstaat voor alle betrokkenen. Hierdoor worden onverwachte oplossingen en mogelijkheden 'ontdekt'. Met een intensiever beheer en onderhoud is ook veel meer mogelijk op het gebied van het ontwerpen en ontwikkelen van de buitenruimte. We hebben het hier over trajecten, die minimaal drie jaar duren. In het begin van het traject is het vaak zoeken en gaat het moeizaam, maar langzaamaan komt er meer vertrouwen en draagvlak bij betrokkenen.

De waarde van de gemeenschap drukt zich gedeeltelijk uit via het vastgoed, je hebt rijke en arme buurten. Een huis in Hilligersberg/Rotterdam is zeker 30% duurder, dan hetzelfde huis in de Afrikaanderwijk/Rotterdam. Dus als je een wijk zoals de Afrikaanderwijk met de Creatief Beheer methode van een beter imago en sfeer op straat voorziet in een periode van bijvoorbeeld drie jaar en dit heeft tot gevolg dat de waarde van het vastgoed gemiddeld 1 % extra stijgt, dan heb je het al snel over vele miljoenen.

De investering in de Creatief Beheer aanpak wordt gedaan door partijen die belang hebben bij een duurzame

kwaliteitsverbetering van de openbare ruimte en leefkwaliteit van een wijk en dit dus ook in de waarde van hun bezit of hun wijk terugzien. Een Creatief Beheer aanpak stimuleert immers creatieve oplossingen, verhoogt de participatie van burgers en samenwerking tussen alle belanghebbende partijen. Dit kan langdurige processen versnellen en programma en gebruik in de praktijk testen en ontwikkelen.

De wijk als geheel wordt hierdoor meer waard, iedereen in de wijk geniet van die extra waarde. Het vergroot het rendement van alle overige investeringen en biedt meer mogelijkheden voor toekomstige ontwikkelingen. Het is overigens wel de bedoeling dat de waarde in de wijk blijft en dat het niet enkel te doen is om korte termijn winst, dat kan ook moeilijk met onze aanpak (intrinsieke garantie).

Een wijk bestaat uit mensen en juist in de dagelijkse interactie van al deze mensen komt alles samen, hier valt momenteel op het gebied van stedelijke vernieuwing dan ook het meeste effect

te behalen. Met andere woorden het kind (publieke ruimte) heeft de mooiste kleren, allerlei knappe koppen denken na over haar toekomst, maar niemand raapt haar op als ze valt, speelt met haar, deelt lief en leed. Iedereen weet, zo voed je geen kinderen op, ze hebben aandacht nodig. Dit geldt dus ook voor mensen in een wijk, beheer en onderhoud is een prachtig aangrijpingspunt en verdient het om 'sexy' te worden en middel om een wijk te verbeteren. Ontwerpers, bestuurders, gebiedsontwikkelaars, kortom iedereen die zich met wijkverbetering bezighoudt zou zich moeten afvragen hoe deze oriëntatie hun praktijk kan verbeteren. De stad vanuit mensen denken en ontwikkelen.

Meer informatie: www.antennerotterdam.nl en creatiefbeheer.nl

Summary

Creative management (in Dutch: Creatief beheer, meaning management in a creative manner) aims to revitalize neighbourhoods. Large financial and social profits can be gained if revitalisation is successful. In order to achieve this 'Creatief Beheer' a focus on social interaction between inhabitants in the neighbourhood is necessary. A good idea starts with enthusiast and inspired inhabitants. They are after all the persons who have to maintain the quality of the neighbourhood in the future. Architects, planners and other stakeholders involved in the development of the neighbourhood, should wonder how this approach can improve their work.

GEZOCHT

Lijkt het je leuk om voor TOPOS als redacteur, beeldredacteur, vormgever/dtp-er of schrijver aan de slag te gaan?

TOPOS zoekt altijd redactieleden!

Bij TOPOS doe je interessante ervaring op en je inzet staat natuurlijk goed op je cv. Bovendien staat er tegenover jouw enthousiaste instelling een hoop gezelligheid!!

Wil je wat meer weten over TOPOS?
Bekijk de website op www.toposonline.nl

Kom je een keer mee vergaderen?
Spreek één van de redactieleden aan of
stuur een mailtje naar St.TOPOS@wur.nl